

DERINIMO PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS SISTEMOS ORGANIZAVIMO IR KARO TARNYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-723 PAPILDYMO 5¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS TARPTAUTINIŲ OPERACIJŲ, PRATYBŲ IR KITŲ KARINIO BENDRADARBIAVIMO RENGINIŲ ĮSTATYMO NR. I-555 PAPILDYMO 3¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS KARO PRIEVOLĖS ĮSTATYMO NR. I-1593 35 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGOS ĮSTATYMO NR. VIII-375 30 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1861 14 IR 16 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 16¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR TARNYBOS PASLAPČIŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1443 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20 IR 35 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

I dalis

Dėl šių įstatymų projektų:

- 1) Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo Nr. VIII-723 papildymo 5¹ straipsniu įstatymo projekto;
- 2) Lietuvos Respublikos tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo Nr. I-555 papildymo 3¹ straipsniu įstatymo projekto;
- 3) Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo Nr. I-1593 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto;
- 4) Lietuvos Respublikos Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo Nr. VIII-375 30 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto;
- 5) Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo Nr. VIII-1443 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 35 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto.

Išvadą pateikusi institucija	Institucijos išvadoje pateiktos pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies	Argumentai, kodėl neatsižvelgta arba tik iš dalies atsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2019 m. balandžio 18 d. raštas Nr. 19-3846 (toliau – TM raštas)	TM rašte pateikta 7 pastaba: „7. Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo Nr. VIII-1443 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 35 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte (15 straipsnio pakeitimas) būtų atsisakyta teisės dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija suteikimo instituto taikymo Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 15 straipsnio 8 ² dalyje nurodomų asmenų atžvilgiu.	Neatsižvelgta. 1. Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 15 straipsnio papildymu nauja dalimi siūloma įteisinti dar vieną asmenų grupę, kuri su įslaptinta informacija galėtų susipažinti be leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija. Tokiu pakeitimu siekiama išspręsti praktikoje kylančias problemas (kai slaptiesiems žvalgybos bendradarbiams, slaptiesiems kriminalinės žvalgybos dalyviams leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija negali būti išduotas dėl objektyvių priežasčių, tačiau jiems būtina susipažinti su įslaptinta informacija). 2. Atsižvelgiant į santykių su slapta su kriminalinės žvalgybos subjektais bendradarbiaujančiais asmenimis ir žvalgybos slaptaisiais bendradarbiais

	<p>Pastebėtina, kad tokiu atveju šių asmenų atžvilgiu nebus taikomi ir keičiamame įstatyme nustatyti patikimumo reikalavimai, o šie asmenys galėtų susipažinti su bet kokio slaptumo lygmens informacija (ne tik „Riboto naudojimo“). Kriminalinės žvalgybos pagrindinėms institucijoms ir žvalgybos institucijoms suteikiami įgaliojimai nustatyti tvarką (procedūrinius aspektus), o ne spręsti teisės susipažinti su įslaptinta informacija ribojimo atvejus. Manytina, kad esminiai teisės susipažinti su įslaptinta informacija ribojimo aspektai turėtų būti reguliuojami įstatymo lygmeniu. Šiais aspektais siūlomas reguliavimas nėra pagrįstas ir aiškinamajame rašte.“</p>	<p>specifiką, Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo Nr. VIII-1443 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 35 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte siekiama slaptiesiems žvalgybos bendradarbiams, slaptiesiems kriminalinės žvalgybos dalyviams tik <i>numatyti teisę susipažinti</i> su įslaptinta informacija, netaikant reikalavimų įgyti leidimus dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, o kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų ir žvalgybos institucijų vadovai nustatytą tvarką, kaip šie asmenys bus supažindinami su įslaptinta informacija. Atkreiptinas dėmesys, kad tokie asmenys bus supažindinami su įslaptinta informacija laikantis VTPĮ numatytų principų (pvz. „būtina žinoti“ – kai būtina užduotims vykdyti), o institucijų vadovai nustatys tvarką, kaip fiziškai pateikiama informacija, kas priima sprendimą dėl tokios informacijos pateikimo ir pan.</p>
	<p>TM rašte pateikta 8 pastaba: „8. Įvertinant tai, kad teisė į teisminę gynybą jau numatyta Įstatymo 46 straipsnyje, šių nuostatų dubliavimas Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje būtų perteklinis. Analogiška pastaba taikytina ir Projektui Nr. 2 (Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 5¹ straipsnio 3 dalis), Projektui Nr. 5 (Tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo 3¹ straipsnio 3 dalis), Projektui Nr. 6 (Karo prievolės įstatymo 35 straipsnio 6 dalis), Projektui Nr. 7 (Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo 30 straipsnio 8 dalis) ir Projektui Nr.</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. 1. Atsisakyta perteklinių nuostatų dėl teisės į teisminę gynybą įtvirtinimo. 2. Dėl siūlymo apsvarstyti, ar duomenų subjektams neturėtų būti suteikta galimybė kreiptis dėl galimų jų teisių pažeidimų į neteisminę priežiūros instituciją. Apsvarsčius šį klausimą, kyla didelių abejonių dėl to, ar Lietuvai, kuri yra santykinai maža valstybė, racionalu ir pagrįsta turėti 3 (tris) institucijas, kurios vykdytų priežiūrą toje pačioje srityje – kontroliuotų duomenų tvarkymą. Šiuo metu tokius įgaliojimus turi Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija ir Žurnalistų etikos inspektorius, tačiau pagal Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymą nė viena iš jų negali kontroliuoti duomenų tvarkymo, kurį atlieka Lietuvos Respublikos valstybės institucijos nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais. Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją, Lietuvos Respublikos priimtus tarptautinius įsipareigojimus</p>

	<p>8 (Žvalgybos įstatymo 16¹ straipsnio 6 dalis). Tuo pačiu pastebėtina, kad Žvalgybos įstatymo 16¹ straipsnio 6 dalies nuostatos iš dalies dubliuotų ir Žvalgybos įstatymo 23 straipsnio nuostatas. Kita vertus, siūlome apsvarstyti, ar duomenų subjektams neturėtų būti suteikta galimybė kreiptis dėl galimų jų teisių pažeidimų į neteisminę priežiūros instituciją. Kaip pažymima Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (toliau – FRA) ataskaitoje¹, FRA duomenys rodo, kad asmenims yra labiau prieinamos neteisminės priežiūros priemonės, palyginti su teisinėmis teisių gynimo priemonėmis, nes jos būna paprastesnės, pigesnės ir spartesnės. FRA nuomone, ES valstybės narės turėtų užtikrinti, kad asmenims būtų prieinamos teisinės ir neteisminės teisių gynimo įgaliojimus turinčios įstaigos. Nurodyta FRA ataskaita skirta pagrindinių teisių apsaugos analizei žvalgybos kontekste, tačiau šios išvados aktualios ir sprendžiant dėl duomenų subjektų teisių ir kitais duomenų tvarkymo nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais atvejais.“</p>	<p>asmeniui turi būti garantuojama teisė į teisminę gynybą, ji ir bus užtikrinama, kaip nurodyta ir TM rašte (asmuo dėl pažeistų savo kaip asmens duomenų subjekto teisių turės teisę kreiptis į teismą). Prievolė numatyti neteisminę priežiūros instituciją, į kurią asmuo galėtų kreiptis dėl galimų jų teisių pažeidimų, neįtvirtinta.</p>
Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos	<p>VDAI rašte pateikta 1 pastaba. Siūloma tikslinti įstatymų projektų nuostatas „1. <...> numatant, kokiais atvejais ir</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Atsižvelgiant į VDAI rašte pateiktą pastabą, įstatymų projektuose VDAI rašte nurodyti aspektai sureglamentuoti pagal galimybes detaliau, kartu atsižvelgiant į</p>

¹ Žvalgybos tarnybų sekimas: pagrindinių teisių apsauga ir teisių gynimo priemonės Europos Sąjungoje. II dalis; https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-surveillance-intelligence-services-vol-2-summary_lt.pdf

<p>2019 m. balandžio 10 d. raštas Nr. 2R-1790 (3.2.) (toliau – VDAI raštas)</p>	<p>remiantis kokiomis sąlygomis duomenų subjektų teisės gali būti apribotos, atidėtos arba atsisakoma jas įgyvendinti, apribojimų apimtį (teisės apribojama pilnai ar iš dalies), apribojimų taikymo terminą (iki kada teisė neįgyvendinama – iš viso ar tik tam tikrą terminą, kai jos įgyvendinimas nebegali pakenkti, pvz., atliekamam tyrimui), kokių duomenų subjektų atžvilgiu ribojimai gali būti taikomi bei kitas duomenų subjektų teisių ir laisvių apsaugos priemonės.“</p>	<p>Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d., 2014 m. balandžio 14 d. nutarimuose suformuotą oficialią konstitucinę doktriną, kad įstatymų leidėjui kyla reikalavimas nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris sudarytų prielaidas pakankamai individualizuoti asmens teisių ir laisvių apribojimus: ribojantis asmens teises ir laisves įstatymo nustatytas teisinis reguliavimas turi būti toks, kad sudarytų prielaidas kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens padėtį ir, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamai individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas ribojančias jo teises priemones.</p> <p><i>Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo Nr. VIII-723 papildymo 5¹ straipsniu įstatymo projekte</i> siūloma nustatyti, kad krašto apsaugos sistemos institucijos, administruodamos tikrąją karo tarnybą, asmenų, stojančių į tikrąją karo tarnybą, atliekančių tikrąją karo tarnybą, asmens duomenis tvarko nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, vadovaudamosi Teisės saugos ADTAĮ. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo Nr. VIII-723 papildymo 5¹ straipsniu įstatymo projekte yra nustatyti: 1) atvejai, kada gali būti ribojamos duomenų subjektų teisės (jeigu duomenų subjektui pateikus informaciją ir (arba) įgyvendinus duomenų subjekto teisę gali tapti neįmanoma arba gali būti sukliudyta užtikrinti tikrosios karo tarnybos atlikimą, planuoti, rengtis ir (arba) vykdyti karines operacijas); 2) sąlygos, kuriomis remiantis duomenų subjektų teisės gali būti apribotos (tiek, kiek tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais, apribojimas gali būti taikomas tik toms duomenų subjekto asmens duomenų kategorijoms, dėl kurių šios teisės negali būti visiškai arba iš dalies įgyvendintos); 3) apribojimų apimtį (atsižvelgiant į individualią situaciją, duomenų subjekto teisės gali būti apribojamos visiškai ar iš dalies), 4) apribojimo taikymo terminas (kol tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais), 5) duomenų subjektų kategorijos, kurių atžvilgiu ribojimai gali būti taikomi.</p> <p><i>Lietuvos Respublikos tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo Nr. I-555 papildymo 3¹ straipsniu įstatymo projekte</i></p>
---	--	--

		<p>siūloma nustatyti, kad, įgyvendindamos Lietuvos Respublikos tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymą, krašto apsaugos sistemos institucijos karių ir civilių krašto apsaugos sistemos tarnautojų bei užsienio valstybių karių ir karinėms pajėgoms priskirtų civilių tarnautojų asmens duomenis planuojant, organizuojant tarptautines operacijas, pratybas ir kitus karinio bendradarbiavimo renginius ir dalyvaujant juose tvarko nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, vadovaudamosi Teisėsaugos ADTAĮ. Lietuvos Respublikos tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo Nr. I-555 papildymo 3¹ straipsniu įstatymo projekte yra nustatyti: 1) atvejai, kada gali būti ribojamos duomenų subjektų teisės (jeigu duomenų subjektui pateikus informaciją ir (arba) įgyvendinus duomenų subjekto teisę gali tapti neįmanoma arba gali būti sukliudyta planuoti, organizuoti ir (arba) vykdyti tarptautines operacijas, pratybas ir kitus karinio bendradarbiavimo renginius); 2) sąlygos, kuriomis remiantis duomenų subjektų teisės gali būti apribotos (tiek, kiek tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais, apribojimas gali būti taikomas tik toms duomenų subjekto asmens duomenų kategorijoms, dėl kurių šios teisės negali būti visiškai arba iš dalies įgyvendintos); 3) apribojimų apimtis (atsižvelgiant į individualią situaciją, duomenų subjekto teisės gali būti apribojamos visiškai ar iš dalies), 4) apribojimo taikymo terminas (kol tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais), 5) duomenų subjektų kategorijos, kurių atžvilgiu ribojimai gali būti taikomi.</p> <p><i>Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo Nr. I-1593 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte</i> siūloma nustatyti, kad, administruojant karo prievolę, Karo prievolinkų registre karo prievolinkų asmens duomenys tvarkomi nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, vadovaujantis Teisėsaugos ADTAĮ. Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo Nr. I-1593 35 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte yra nustatyti: 1) atvejai, kada gali būti ribojamos duomenų subjektų teisės (jeigu duomenų subjektui pateikus informaciją ir (arba) įgyvendinus duomenų subjekto teisę gali tapti neįmanoma arba gali būti sukliudyta atlikti šaukimą į privalomąją karo tarnybą, organizuoti karo prievolinkų atranką į privalomąją karo tarnybą, nustatyti jų tinkamumą privalomajai karo tarnybai ar alternatyviajai krašto apsaugos tarnybai, skirti juos į privalomąją karo tarnybą ar alternatyviają</p>
--	--	---

		<p>krašto apsaugos tarnybą ir (arba) užtikrinti privalomosios karo tarnybos atlikimą); 2) sąlygos, kuriomis remiantis duomenų subjektų teisės gali būti apribotos (tiek, kiek tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais, apribojimas gali būti taikomas tik toms duomenų subjekto asmens duomenų kategorijoms, dėl kurių šios teisės negali būti visiškai arba iš dalies įgyvendintos); 3) apribojimų apimtis (atsižvelgiant į individualią situaciją, duomenų subjekto teisės gali būti apribojamos visiškai ar iš dalies), 4) apribojimo taikymo terminas (kol tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais), 5) duomenų subjektų kategorijos, kurių atžvilgiu ribojimai gali būti taikomi.</p> <p><i>Lietuvos Respublikos Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo Nr. VIII-375 30 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte</i> siūloma nustatyti, kad Lietuvos šaulių sąjunga ir krašto apsaugos sistemos institucijos, administruodamos Lietuvos šaulių sąjungos kovinius būrius, asmenų, stojančių į Lietuvos šaulių sąjungos kovinius būrius ir tarnaujančių šiuose būriuose, asmens duomenis tvarko nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, vadovaudamosi Teisėsaugos ADTAĮ. Lietuvos Respublikos Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo Nr. VIII-375 30 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte yra nustatyti: 1) atvejai, kada gali būti ribojamos duomenų subjektų teisės (jeigu duomenų subjektui pateikus informaciją ir (arba) įgyvendinus duomenų subjekto teisę gali tapti neįmanoma arba gali būti sukludyta planuoti, organizuoti ir (arba) vykdyti koviniams būriams nustatytas užduotis); 2) sąlygos, kuriomis remiantis duomenų subjektų teisės gali būti apribotos (tiek, kiek tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais, apribojimas gali būti taikomas tik toms duomenų subjekto asmens duomenų kategorijoms, dėl kurių šios teisės negali būti visiškai arba iš dalies įgyvendintos); 3) apribojimų apimtis (atsižvelgiant į individualią situaciją, duomenų subjekto teisės gali būti apribojamos visiškai ar iš dalies), 4) apribojimo taikymo terminas (kol tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais), 5) duomenų subjektų kategorijos, kurių atžvilgiu ribojimai gali būti taikomi.</p> <p><i>Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo Nr. VIII-1443 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 35 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu</i> siūloma nustatyti, kad paslapčių subjektai ir Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 18 straipsnio 6 dalyje nurodytos institucijos tikrinamų asmenų ir leidimus dirbti</p>
--	--	--

		<p>ar susipažinti su įslaptinta informacija turinčių asmenų, o 18 straipsnio 6 dalyje nurodytos institucijos taip pat ir asmenų, kurių duomenis būtina tvarkyti siekiant įvertinti, ar dėl tikrinamo asmens ryšių negalėtų kilti grėsmė jam patikėtos įslaptintos informacijos saugumui, asmens duomenis tvarko nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, vadovaudamosi Teisės saugos ADTAI. VTPĮ pakeitimo projekte yra nustatyti: 1) atvejai, kada gali būti ribojamos duomenų subjektų teisės (jeigu duomenų subjektui pateikus informaciją ir (arba) įgyvendinus duomenų subjekto teisę gali tapti neįmanoma užtikrinti personalo patikimumą ir (arba) įslaptintų sandorių apsaugą); 2) sąlygos, kuriomis remiantis duomenų subjektų teisės gali būti apribotos (tiek, kiek tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais, apribojimas gali būti taikomas tik toms duomenų subjekto asmens duomenų kategorijoms, dėl kurių šios teisės negali būti visiškai arba iš dalies įgyvendintos); 3) apribojimų apimtis (atsižvelgiant į individualią situaciją, duomenų subjekto teisės gali būti apribojamos visiškai ar iš dalies), 4) apribojimo taikymo terminas (kol tai būtina ir proporcinga nurodytais atvejais), 5) duomenų subjektų kategorijos, kurių atžvilgiu ribojimai gali būti taikomi.</p>
	<p>VDAI rašte pateikta 2 pastaba:</p> <p>„2. Įstatymo Nr. I-1593 projekto 1 straipsniu keičiamo Karo prievolės įstatymo 35 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad administruojant karo prievolę, Karo prievolininkų registre karo prievolininkų asmens duomenys tvarkomi nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, vadovaujantis Įstatymu. Aptariamam atveju pažymėtina, kad karo prievolininkų sąrašas yra skelbiamas viešai Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo nustatyta tvarka. Svarbu pastebėti, kad Inspekcija Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai 2019 m. lapkričio 19 d. teikdama raštą Nr. 2R-6018 (3.2E) „Dėl Lietuvos Respublikos asmens duomenų,</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Manome, kad Karo prievolininkų registre karo prievolės administravimo tikslu tvarkomi asmens duomenys turėtų būti tvarkomi remiantis vienu teisės aktu (Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymu), o ne dviem skirtingais teisės aktais (ir minėtu įstatymu, ir Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu), nes 2 teisės aktų taikymas Karo prievolininkų registre tuo pačiu tikslu tvarkomiems tų pačių duomenų subjektų kategorijų asmens duomenimis suponuotų teisinio reguliavimo, teisės taikymo neaiškumų, problemų.</p>

<p>tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymo Nr. XI-1336 1, 8, 11, 13, 14, 30 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto“ atkreipė dėmesį į tai, kad karo prievolininkų asmens duomenų tvarkymas ne visuomet bus atliekamas nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, o tai reiškia, kad gali būti taikomas ir priklausomai nuo atvejo 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL 2016 L 119, p. 1) ar Įstatymas. Taigi, manytina, kad specializuoti teisės aktai turėtų būti tikslinami numatant, kokie su karo prievole susiję asmens duomenys nebūtų tvarkomi nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais.</p>	
--	--

II dalis

Dėl Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo Nr. VIII-1861 14 ir 16 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 16¹ straipsniu įstatymo projekto

Išvadą pateikusi institucija	Institucijos išvadoje pateiktos pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies	Argumentai, kodėl neatsižvelgta arba tik iš dalies atsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – TM) 2019 m. balandžio 18 d. Nr. 19-3846	<p>8 pastaba: „Įvertinant tai, kad teisė į teisminę gynybą jau numatyta Įstatymo 46 straipsnyje, šių nuostatų dubliavimas Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje būtų perteklinis. Analogiška pastaba taikytina ir [...] Projektui Nr. 8 (Žvalgybos įstatymo 16¹ straipsnio 6 dalis).</p> <p>Tuo pačiu pastebėtina, kad Žvalgybos įstatymo 16¹ straipsnio 6 dalies nuostatos iš dalies dubliuotų ir Žvalgybos įstatymo 23 straipsnio nuostatas. Kita vertus, siūlome apsvarstyti, ar duomenų subjektams neturėtų būti suteikta galimybė kreiptis dėl galimų jų teisių pažeidimų į neteisminę priežiūros instituciją.“</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p><i>Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo pakeitimo projekte</i> (toliau – ŽĮ) 16¹ straipsnio 6 dalis pateikia aiškų nuorodą, kad duomenų subjektas, manydamas, kad žvalgybos institucija, kaip duomenų valdytoja ar duomenų tvarkytoja, pažeidžia duomenų subjekto teises, gali kreiptis savo pasirinkimu į neteisminę priežiūros instituciją – Seimo kontrolierių – arba į teismą, kaip numato Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymo (toliau - Teisės saugos ADTAĮ) 46 straipsnis (paliekama teisė rinktis duomenų subjektui).</p> <p>Teisė asmeniui kreiptis į neteisminę priežiūros instituciją yra užtikrinta – galimybė kreiptis į Seimo kontrolierių numatyta kaip alternatyva.</p> <p>ŽĮ 23 straipsnio nuostata akcentuoja žvalgybos pareigūnų veiksmus ar neveikimą vykdant žvalgybą ar kontržvalgybą (nebūtinai tvarkant asmens duomenis), o Teisės saugos ADTAĮ kalbama apie duomenų valdytojo ar tvarkytojo (institucijos) veiksmus ar neveikimą, todėl gali būti nesuprasta, kad šis skundo pateikimo mechanizmas taikytinas ir asmens duomenų tvarkymo atveju.</p> <p>Manome, kad tikslinga palikti šią 16¹ straipsnio 6 dalį, nepaisant to, kad apie galimybę skusti žvalgybos pareigūnų veiksmus ar neveikimą Seimo kontrolieriui yra numatyta ŽĮ 23 straipsnyje, o duomenų valdytojo veiksmus ar neveikimą skusti teismui numatyta Teisės saugos ADTAĮ 46 straipsnyje, kadangi tokia nuostata ŽĮ straipsnyje, reglamentuojančiame asmens duomenų tvarkymą, suteiktų duomenų subjektui daugiau aiškumo, kokia tvarka galėtų būti ginamos, jo nuomone, pažeistos jo teisės.</p> <p>ŽĮ 16¹ straipsnio 6 dalis patikslinta, tai yra, suderinus su Teisės saugos ADTAĮ formuluotėmis, numatyta, kad skundžiami žvalgybos institucijos – duomenų valdytojos</p>

	ar tvarkytojos – veiksmas ar neveikimas. Manytina, kad pakeista formuluotė turėtų pašalinti ŽĮ 23 straipsnio dubliavimą.
12 pastaba: „Projekte Nr. 8 Žvalgybos įstatymo 14 straipsnio 4 dalyje siūloma neteikti duomenų subjektams informacijos apie jų duomenų pateikimą žvalgybos institucijoms iš valstybės ir žinybinių registrų, informacinių sistemų ir duomenų bazių. Svarstyta, ar toks duomenų subjektų teisių apribojimas yra proporcingas ir būtinas – manytina, kad kai kuriais atvejais asmuo turėtų turėti galimybę po tam tikro laiko gauti tokią informaciją. Aiškinamajame rašte lieka nepagrįstas duomenų subjektų išskyrimas Žvalgybos įstatymo 14 straipsnio 4 dalyje bei absoliutus apribojimo taikymo pobūdis.	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p>Papildytas aiškinamasis raštas, o dėl duomenų subjekto teisių ribojimo proporcingumo ir būtinumo teikiame žemiau išdėstytus argumentus.</p> <p>ŽĮ 14 str. 4 dalis iš esmės numato tai, kad valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos, kiti juridiniai asmenys, atliekantys valstybės perduotas funkcijas, tvarkomų valstybės ir žinybinių registrų, informacinių sistemų ir duomenų bazių duomenis teikdami žvalgybos institucijoms neinformuoja trečiųjų asmenų ir duomenų subjekto apie tokios informacijos pateikimą žvalgybos institucijai. Akcentuotina, kad ŽĮ 14 straipsnio 4 dalyje numatomas ne absoliutus duomenų subjektų teisių ribojimas, o įpareigojimas būtent valstybės ir žinybinių registrų, informacinių sistemų, duomenų bazių valdytojams ar tvarkytojams (tiems, kas teikia informaciją (atitinkamai, ir asmens duomenis) žvalgybos institucijoms) neinformuoti duomenų subjekto apie šios informacijos pateikimą žvalgybos institucijoms pagal tų registrų veiklą reglamentuojančius aktus (atitinkamai, pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą ir kt.) automatiškai.</p> <p>Teisės aktuose yra numatyta galimybė duomenų subjektui kartą per metus iš visų registrų, informacinių sistemų ir duomenų bazių susirinkti informaciją apie jose tvarkomus jo asmens duomenis – kokie duomenys tvarkyti, kam yra perduoti (pvz. asmuo, kurio asmens duomenys tvarkomi Gyventojų registre, kartą per metus turi galimybę nemokamai gauti informaciją, iš kokių šaltinių ir kokie jo asmens duomenys surinkti, koku tikslu jie tvarkomi bei <u>kokiems duomenų gavėjams buvo teikti per paskutinius vienerius metus.</u>). Nors šiuo metu galiojanti ŽĮ 14 straipsnio 4 dalies nuostata numato, kad tretiesiems asmenims neteikiama informacija apie duomenų pateikimą, tačiau praktikoje registrų valdytojams kyla abejonių, ar tai apima ir duomenų subjektus.</p> <p>Automatinis informacijos pateikimas duomenų subjektui gali reikšmingai pakenkti žvalgybos institucijos vykdomai veiklai ir padaryti didelę žalą, nes šiuo atveju konkretaus registro valdytojas ar tvarkytojas nevertina individualios situacijos (net neturi duomenų apie tą situaciją): ar vyksta kriminalinės žvalgybos tyrimas, ar</p>

		<p>konkreto asmens atžvilgiu atliekama žvalgyba, ar yra tikrinamas asmuo dėl priėmimo į tarnybą žvalgybos institucijoje ir pan., o tiesiog pateikia visą turimą informaciją. Atsižvelgiant į išdėstytas priežastis, matytina, kad teisė įvertinti, ar tokia informacija gali būti atskleista duomenų subjektui, turi būti palikta būtent žvalgybos institucijoms. Duomenų subjektas savo teisę susipažinti su asmens duomenimis galėtų realizuoti kreipdamasis į žvalgybos institucijas Teisėsaugos ADTAI numatyta tvarka, kurios, įvertinusios, ar kiekvienu konkrečiu atveju duomenų subjekto teisė neturi būti apribota, informuotų duomenų subjektą apie jo atitinkamą jo duomenų tvarkymą.</p>
<p>Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2019 m. balandžio 10 d. raštas Nr. 2R-1790 (3.2.)</p>	<p>1 pastaba: „Būtent specialiuose įstatymuose turėtų būti nurodyta, kokiais atvejais duomenų subjektų teisės turėtų būti ribojamos visiškai ar iš dalies, kokie maksimalūs ribojimo terminai, kokioms duomenų tvarkymo kategorijoms ir kokių duomenų subjektų atžvilgiu apribojimai gali būti taikomi.“</p> <p>„Siūlome tikslinti [...] numatant, kokiais atvejais ir remiantis kokiomis sąlygomis duomenų subjektų teisės gali būti apribotos, atidėtos arba atsisakoma jas įgyvendinti, apribojimų apimtį (teisės apribojama pilnai ar iš dalies), apribojimų taikymo terminą (iki kada teisė neįgyvendinama [...]), kokių duomenų subjektų atžvilgiu ribojimai gali būti taikomi bei kitas duomenų subjektų teisių ir laisvių apsaugos priemonės.“</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies – ŽI 16¹ straipsnyje 4 dalyje aprašyti ribojimo atvejai – kai kyla pavojus atskleisti žvalgybos institucijų veiklos metodus, priemones ir (ar) padaryti žalą veiklai, taip pat iš esmės pasisakyta dėl ribojimo apimtys ir terminų – „tiek, kiek, ir tol, kol tai būtina ir proporcinga“.</p> <p>Nagrinėjant Teisėsaugos ADTAI nuostatas dėl duomenų subjektų teisių ribojimo matyti, kad pasisakoma apie Lietuvos Respublikos įstatymuose (specialiuose) nurodytinus atvejus, kada gali būti ribojamos teisės, bet nėra akcentuojama, kad būtina įstatyme numatyti konkrečius ribojimo terminus, jų apimtį, duomenų subjektų kategorijas bei duomenų kategorijas. Tokią poziciją patvirtintų Teisėsaugos ADTAI 11 straipsnio 3 dalis, 13 straipsnio 1 dalies, 14 straipsnio 5 dalies apibendrinta citata: „gali būti informacija neteikiama, teisė apribota Lietuvos Respublikos įstatymais numatytais atvejais tiek, kiek ir tol, kol tai, atsižvelgiant į šio fizinio asmens pagrindines teises ir teisėtus interesus, demokratinėje visuomenėje yra būtina ir proporcinga, siekiant...“.</p> <p>Kaip matyti, kalbama apie atvejų nurodymą, o ribojimų apimtys ir terminai iš esmės numatyti pačiame Teisėsaugos ADTAI – „tiek, kiek, ir tol, kol tai būtina ir proporcinga“. Konkrečiu atveju tai, kas yra „tiek, kiek“, „tol, kol“ „būtina ir proporcinga“, vertina būtent duomenų valdytojas (žvalgybos institucija), kaip numatyta Teisėsaugos ADTAI 10 straipsnio 3 dalyje, 13 straipsnio 3 dalyje, t. y. būtent duomenų valdytojas, matydamas konkrečią situaciją, gali ir turi įvertinti ribojimų apimtį, jų terminą, proporcingumą ir kt. Šiuo atveju esminė pareiga duomenų valdytojui ribojant duomenų subjekto teises – išlaikyti proporcingumą, teisėtų interesų balansą.</p> <p>Manome, kad duomenų subjektų teisių ribojimo teisėtumo principas nėra pažeidžiamas, kadangi teisių apribojimų galimybė, ribojimo tikslai, paskirtis, terminai, apimtys yra</p>

numatytos Teisėsaugos ADTAI (teisėtumo reikalavimo laikomasi). Pagal šias įstatyme įtvirtintas sąlygas, o ne savo nuožiūra duomenų valdytojas įgalintas konkrečioje situacijoje įvertinti taikomų teisių ribojimo priemonių proporcingumą.

Teisėtumo principo laikymąsi patvirtina ir duomenų subjektui suteikta teisė skųsti duomenų valdytojo veiksmus ar neveikimą – dar vienas duomenų subjektų teisių įgyvendinimo saugiklis (tiek neteisminis, tiek teisminis teisių gynimo būdas), kuris nešališkai įvertins duomenų subjekto teisių ribojimo pagrįstumą ir teisėtumą.

Kalbant apie žmogaus teises ir laisves (tokias kaip teisė į privataus (asmeninio ir šeimos) gyvenimo gerbimą, susirašinėjimo slaptumą), akcentuotina, kad šių – pamatinių – teisių ribojimai (pvz., informacijos rinkimas, kai kišamasi į privatų gyvenimą (asmens susižinojimo stebėjimas ir fiksavimas), jau yra numatyti įstatymuose – aprašyti teisiniai pagrindai ir sankcionavimo mechanizmas, pvz., ŽĮ 13 straipsnyje. Tuo tarpu Teisėsaugos ADTĮ ir projekto ŽĮ 16¹ straipsnio 4 dalyje kalbama apie išvestinių (išplaukiančių iš teisės į privataus gyvenimo gerbimą) asmens – duomenų subjekto – teisių ribojimo sąlygas. Šiuo atveju šių asmens teisių „kategorijų“ sulyginimas ir teigimas, kad įstatymiškai pagrįstais atvejais ribojant duomenų subjekto teises dėl susipažinimo su jo tvarkomais asmens duomenimis (išvestinė teisė) gali būti pažeidžiamos pamatinės žmogaus teisės, yra negalimas (netinkamas).

Kalbant apie konkrečius duomenų subjektų teisių ribojimų atvejus (apie šių atvejų įvardijimą įstatyme), akcentuotina, kad žvalgybos institucijų veikla nėra vykdoma konkrečiomis administracinėmis procedūromis, taigi, negali būti įstatymiškai apibrėžiami konkretūs atliekami veiksmai, renkamos informacijos apimtis ar kategorija, todėl neįmanoma bei netikslinga apibrėžti ir konkrečių atvejų, kada duomenų subjekto teisės apribojamos, kokia apimtimi, kokiais terminais.

Atkreiptinas dėmesys ir į ŽĮ 4 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtintą žvalgybos metodų neskelbtinumo principą, kaip vieną iš pamatinių žvalgybos institucijos veiklos ir saugumo elementų, šis principas taip pat būtų vertinamas sprendžiant, ar gali būti įgyvendinamos duomenų subjekto teisės. Taip pat atkreiptinas dėmesys į ŽĮ 5 straipsnį, numatantį žvalgybos užduočių, žvalgybos informacijos, metodų, informacijos apie žvalgybos institucijų veiklą ir kt. apsaugą, ir į ŽĮ 9 straipsnio 2 dalies 6 punkte numatytą žvalgybos institucijų pareigą skelbti tik viešą informaciją apie savo veiklą.

Akcentuotina, kad net žvalgybos institucijos kontrolę vykdančioms valstybės institucijoms tam tikrais atvejais (kai tai gali padaryti žalą žvalgybos institucijų veiklai) nėra teikiama visa informacija (ŽĮ 20 straipsnio 3 dalis). Žvalgybos institucijų veikla visa savo esme yra tęstinė, istoriškai yra pavyzdžių, kai šnipinėjimo atvejai, atitinkamai ir žvalgybos institucijos veiksmai, tęsiami dešimtmečius, tad tokiais išimtiniais atvejais ir teisių ribojimas gali ir turi būti ilgas.

Be to, didžioji dalis žvalgybos institucijų veiklos (informacijos) yra įslaptinta, sudaro valstybės ar tarnybos paslaptį, tad net, jei patys konkretaus asmens duomenys ir nebūtų įslaptinti (nesudarytų valstybės ar tarnybos paslapties), šių duomenų atskleidimas (faktas, kad apskritai tas asmuo buvo „pakliuvęs į žvalgybos institucijų akiratį“), gali sudaryti prielaidas atskleisti įslaptintą informaciją, padaryti didelę žalą (ar apskritai padaryti neįmanoma) ilgą laiką vykdytai žvalgybos ar kontržvalgybos veiklai.

Be to, atkreiptinas dėmesys, kad Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. balandžio 27 d. direktyva 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, kurią įgyvendina Teisėsaugos ADTAĮ, neapima asmens duomenų tvarkymo nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, todėl kai kurios taisyklės, numatytos šioje direktyvoje ir perkeltos į Teisėsaugos ADTAĮ, kurios tinka teisėsaugos procesui, turinčiam aiškią administracinę struktūrą ir terminus, aiškią konkrečių procedūrų (tyrimų) baigtį, netinka žvalgybos institucijų veiklai.

Raimundas Karoblis
Krašto apsaugos ministras